Bodemenergiesystemen

Melden en registreren van *bestaande* bodemenergiesystemen

Gesloten bodemenergiesystemen die vanaf 1 juli 2013 geïnstalleerd worden, dienen gemeld te worden. Dit is geregeld in het Besluit lozen buiten inrichtingen en het Activiteitenbesluit milieubeheer op grond van het Wijzigingsbesluit bodemenergiesystemen. Deze meldingsplicht draagt bij aan de ondergrondse ordening van de systemen, waarmee onderlinge thermische beïnvloeding voorkomen kan worden. Gemeenten kunnen gemelde systemen centraal registreren in het Landelijk Grondwater Register (LGR). Het LGR ontsluit de systemen op een kaart. Deze (digitale) kaart wordt zichtbaar op de website wkotool.nl. Nieuwe initiatiefnemers kunnen voorafgaand aan het melden deze kaart raadplegen en dienen rekening te houden met systemen waarvan ze het bestaan kennen.

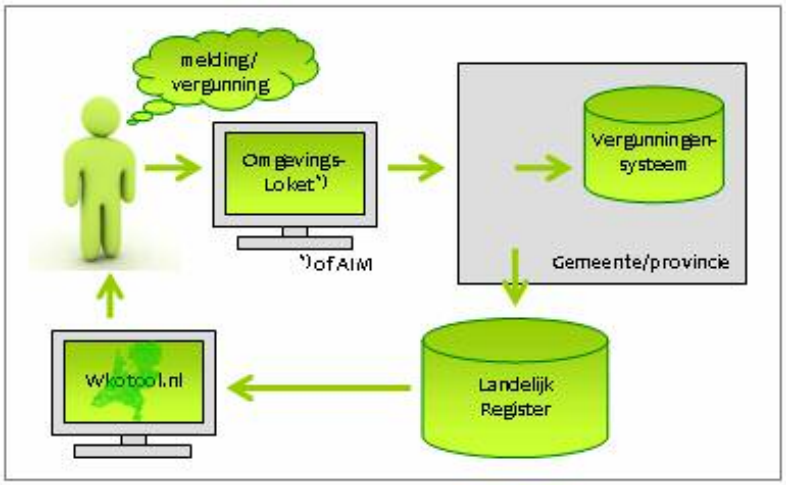

Nota bene
In deze factsheet staat de gemeente steeds genoemd als bevoegd gezag en het Omgevingsloket (OLO) als meldloket. In bepaalde situaties kan echter ook de provincie bevoegd zijn en/of kan het zijn dat de melding via de Activiteiten Internetmodule (AIM) in plaats van OLO gedaan moet worden. Overal waar OLO staat genoemd dient dus eigenlijk "OLO of AIM" gelezen te worden.

Om onderlinge thermische beïnvloeding te voorkomen is het van belang om ook de al geïnstalleerde systemen in kaart te brengen. De brancheverenigingen van warmtepompleveranciers (DHPA) schat dat er in Nederland op dit moment zo'n 20.000 gesloten bodemenergiesystemen in gebruik zijn. Hiervoor geldt géén meldingsplicht. Eigenaren en gebruikers hebben echter wel een belang om systemen die voor 1 juli 2013 geïnstalleerd zijn te melden: hiermee stellen ze de gemeente en hun omgeving op de hoogte van het bestaan ervan, zodat er in de toekomst rekening mee gehouden kan worden. Gemeenten hebben bovendien baat bij deze informatie als ze lokaal beleid gaan ontwikkelen (bijvoorbeeld door interferentiegebieden of masterplangebieden vast te stellen).

Hoe krijgen we de 20.000 bestaande systemen in beeld?
Bodem+ heeft gesprekken gevoerd met ondermeer verschillende brancheverenigingen, om te onderzoeken of samenwerking rond die inventarisatie mogelijk is. Deze verkenningen hebben geleid tot de volgende inzichten:

- De leden van de brancheverenigingen van warmtepompen (DHPA) leveren de pompen niet aan de eindgebruikers, maar aan installateurs en kennen dus de locatie van plaatsing niet.
- Het Kadaster heeft aangegeven verticale systemen niet te kennen en de locaties ervan dus niet via het KLIC te kunnen uitgeven.
- De brancheverenigingen van installateurs (Uneto VNI) maakt onderscheid in installateurs die plaatsen en installateurs die onderhoud plegen. De installateurs die een installatie geplaatst hebben, deden dat vaak als onderdeel (onderaanneming) op een groter project en zijn niet meer traceerbaar en/of zullen vanwege de geringe

Bodemenergiesystemen

Melden en registreren van *bestaande* bodemenergiesystemen

marges op dat werk niet snel bereid zijn om achteraf nog een bijdrage te leveren bij de verstrekking van allerlei gegevens.
- De onderhoudsbedrijven kunnen niet zomaar hun klantenbestanden verstrekken (privacywetgeving). Dit geldt ook voor de boorbedrijven en oorspronkelijke installateur.
- In theorie zouden de onderhoudsbedrijven de meldingen voor hun klanten kunnen verrichten, maar dit is geen gangbare dienstverlening voor installateurs en kan niet op veel enthousiasme rekenen.
- Onderhoudsbedrijven zijn bereid om informatiemateriaal omtrent het melden te verstrekken aan eigenaren rond het moment van regulier onderhoud (dit is in praktijk eens in de 1 a 2 jaar). Bodem+ gaat hiertoe een brochure ontwikkelen die ze kunnen overhandigen aan hun klanten. Ook gemeenten kunnen desgewenst exemplaren van deze brochure ontvangen.

Gemeenten kunnen aanvullend burgers informeren via HAH-bladen, hun website of anderszins. Hierbij is een aantal zaken handig om te weten:
- Burgers en bedrijven herkennen doorgaans begrippen als WKO, GBES (Gesloten BodemEnergieSystemen) of bodemlus niet. "Warmtepomp" is voor hen het meest gangbare begrip.
- Er zijn situaties dat de eigenaar van het systeem niet de gebruiker is (huur, vastrecht). Om dubbele meldingen of juist geen melding te voorkomen is het handig om na te denken hoe je juist de eigenaar bereikt en dat je gebruiker hooguit aanzet om de eigenaar te activeren.
- De meldingsbereidheid zal groter zijn als de indruk wordt gewekt dat er urgent comfort- of rendementsverlies dreigt of dat je nu in staat wordt gesteld om 'je eigen stukje ondergrond te claimen'. Juridisch gezien kloppen deze uitspraken echter niet en zorgen ze wellicht voor onrust of concurrentiedrang.

De mate waarin gemeenten zich zullen gaan inspannen om bestaande systemen in beeld te krijgen, zal afhangen van eigen gemeentelijke ambities op het gebied van bodemenergie: zijn de ambities gering dan volstaat wellicht weinig actie: de onderhoudsbedrijven stimuleren het melden door het verspreiden van de brochures. Wil een gemeente echter aan de slag met het vaststellen van masterplan- en interferentiegebieden dan wil ze waarschijnlijk versneld de inventarisatie uitvoeren en is het 'uitsmeren' van de inventarisatie over 1 a 2 jaar ongewenst. In dat geval heeft Uneto VNI aangeboden een oproep tot melding en registratie uit te zetten via haar regiomanagers die kennis hebben van de markt in de betreffende omgeving: ze kennen grootschalige projecten met bodemenergie en weten ook welke installateurs en bedrijven belangrijk zijn om te benaderen bij een versnelde inventarisatie.

Het Omgevingloket in relatie tot het melden van bestaande systemen
Het Omgevingsloket Online (OLO) is geschikt gemaakt om naast nieuwe, ook bestaande systemen te melden. Enkele gemeenten en provincies hebben aangegeven dat ze gebruik van het OLO voor de inventarisatie van de bestaande systemen een zware procedure vinden en bij voorkeur op andere wijze systemen inventariseren.

Een ander signaal komt van de brancheverenigingen Uneto VNI: onderhoudsbedrijven noch systeemeigenaren en –gebruikers beschikken doorgaans over de technische gegevens die gevraagd worden in OLO. Het OLO aanpassen en die vragen

facultatief maken is geen optie, omdat die gegevens middels het Wijzigingsbesluit nu eenmaal in het Besluit lozen buiten inrichtingen gevraagd worden en daarmee verplicht zijn. Kortom: OLO bevat verplichte velden die in veel gevallen niet beantwoord kunnen worden.

Desondanks is hierbij wel belangrijk te beseffen (zie ook volgende alinea) dat de melding via OLO een andere rechtsstatus heeft dan overige inventarisaties. Een melding via het OLO heeft daarom altijd de voorkeur boven een andere vorm van inventarisatie.

Om te voorkomen dat bestaande systemen echter helemaal niet geregistreerd worden, worden gemeenten erop gewezen dat ook systemen waarvan niet alle gegevens bekend zijn wel centraal geregistreerd kunnen worden in het LGR. Zelfs enkel een x- en y-coördinaat kan in principe volstaan. Er zal in het LGR onderscheid gemaakt worden tussen systemen die via OLO gemeld zijn en systemen die op andere wijze geïnventariseerd zijn.

De status van 'formele' meldingen vs. overig geregistreerde locaties
In het Wijzigingsbesluit is bepaald dat nieuwe systemen geen negatieve interferentie met bestaande, gemelde systemen mogen veroorzaken. Strikt genomen geldt dit dus niet voor systemen die op andere wijze door gemeenten geïnventariseerd zijn. Desondanks is het wel zinvol voor eigenaren van systemen die niet kúnnen melden via OLO (omdat ze niet over alle gevraagde gegevens beschikken) om zich tóch kenbaar te maken bij de gemeente, omdat de gemeente het systeem dan wél kan registreren in het LGR. Het krijgt dan weliswaar een ander label, kent formeel geen rechtsbescherming, maar geniet in praktische zin toch een redelijk grote bescherming omdat met deze werkwijze het systeem toch 'een stipje' op de kaart wordt. Zolang nieuwe initiatiefnemers kennis nemen van dit systeem via die kaart dienen ze er toch rekening mee te houden. Dit is overigens ook in hun eigen belang.

Intern werkproces gemeente
Het Wijzigingsbesluit bodemenergiesystemen 'raakt' mogelijk verschillende afdelingen binnen een gemeente. De meldingen en vergunningsaanvragen komen binnen bij de vergunningenafdeling. Deze afdeling zal ze doorgaans registreren in het gangbare Vergunningen, Toezicht en Handhaving-(VTH) systeem, zoals Squid of Powerforms. Het is belangrijk om te beseffen dat dit systeem en dus de gemeente bronhouder is van de meldingen.
Bodemafdelingen zullen vaak beleidsmatig betrokken zijn, om interferentie te toetsen of om beleid te maken (Masterplangebieden, interferentiegebieden). Er zullen afspraken gemaakt moeten worden tussen beide afdelingen om de informatiestromen in goede banen te leiden. Als een gemeente ervoor kiest om naast het OLO-spoor ook een parallel proces van registratie op te zetten kan het van belang zijn om in een vroeg stadium te verkennen of en hoe de meldingen die *niet* via de gangbare weg (OLO) binnenkomen tóch te registreren op dezelfde plek als de meldingen die wél via OLO binnenkomen. Dit is ook van belang om verschillen te voorkomen in de Landelijke registratie (LGR) en de lokale broninformatie. Ook zijn er gemeenten die binnen de bodemafdeling aanvullend een registratiesysteem opzetten.

De rol van de RUD's (Regionale UitvoeringsDiensten)
Naast de interne werkprocessen is het ook van belang om te onderzoeken hoe de taakverdeling tussen RUD's en gemeente is én om wellicht te kijken of het efficiënt is om aanvullend taakopdrachten aan de RUD te verstrekken. Zo wordt voorkomen dat bijvoorbeeld de meldingen van systemen binnen inrichtingen bij een RUD terecht komt

en de meldingen buiten inrichtingen bij de gemeente.

Technische hulpmiddelen bij gemeentelijke (versnelde) inventarisaties

Indien de gemeente parallel aan het OLO meldingen gaat ontvangen van burgers en bedrijven om te registreren in het LGR, is het belangrijk dat de geografische locatie door de gemeente of provincie nauwkeurig uitgevraagd en vastgelegd wordt. Voor gesloten systemen gaat het daarbij om het middelpunt van het totaal aan bodemlussen weergegeven als x, y-coördinaat in het Rijksdriehoekstelsel. Het is voor bestaande eigenaren naar verwachting lastig om een x- en y-coördinaat aan te leveren. Bovendien is het erg foutgevoelig: een foutief getal in een coördinaat plaatst een punt op een verkeerde plek op de kaart met alle gevolgen van dien. In het Omgevingsloket worden initiatiefnemers gewezen op de website wkotool.nl. Gemeenten kunnen de verwijzing naar deze website ook gebruiken in hun communicatie met bestaande eigenaren. De kaart van deze website geeft namelijk de x-, en y-coördinaat in de linkeronderhoek van de kaart van de plek waar de muis zich op dat moment bevindt. Het zoomniveau (straatniveau) is wel van belang om de gewenste nauwkeurigheid aan te houden.

Enkele provincies hebben al aangegeven om samen met gemeenten verder te willen gaan: ze willen een eigen pagina op hun website waar mensen met bestaande systemen zich kunnen registreren die niet over voldoende gegevens beschikken om dat via het OLO te doen. In dat geval is het goed de laagdrempelige mogelijkheden van PDOK Kaart (PDOK = Publieke Dienstvelrening Op de Kaart) te onderzoeken (zie http://kaart.pdok.nl/). Deze, door de overheid ontwikkelde, kaartprikker-functionaliteit kan eenvoudig in een dergelijk portaal of digitaal formulier verwerkt worden en zorgt ervoor dat de gebruiker op een plek kan klikken, waarop de gemeente (of provincie) het bijbehorende coördinatenpaar retour krijgt. Een demo vindt u hier: http://goo.gl/ANrrf.

Eigen gemeentelijke inventarisaties

Enkele gemeenten/milieudiensten hebben al zelf inventarisaties gedaan naar de aanwezigheid van bodemenergiesystemen door bijvoorbeeld bouwvergunningen na te kijken of projecten uit portfolio's van installatiebedrijven te verzamelen. Deze inventarisaties zouden rechtstreeks kunnen worden overgezet naar het LGR, maar hierbij is een aantal zaken belangrijk:

1. Door publiciteit rondom registratie kan de eigenaar of gebruiker alsnog ook zelf aangezet worden tot een melding wat zou kunnen leiden tot een dubbele registratie. Hieraan kleeft bovendien het risico dat de twee meldingen voor hetzelfde systeem verschillend zijn (inhoudelijk of qua compleetheid). Dit kan worden voorkomen door het goed afstemmen van interne werkprocessen binnen de gemeente;
2. Er zijn situaties bekend dat bestaande eigenaren bewust niet zullen melden omdat ze (al dan niet door eigen schuld) weten dat hun systeem in bijvoorbeeld een drinkwaterwingebied of een boringsvrije zone geplaatst is. Het is goed om voorbereid te zijn op de situatie die ontstaat als dit systeem wél door de gemeente 'op de kaart wordt gezet';
3. Gemeentelijke inventarisaties zullen niet een compleet beeld opleveren, omdat al aangelegde systemen bij bestaande bouw lastig te inventariseren zijn;
4. Zoals eerder in dit document genoemd hebben slechts meldingen die via het OLO zijn gedaan een formele status;
5. Hoe zeker is het dat de geïnventariseerde systemen ook daadwerkelijk zijn geïnstalleerd en (nog) in werking zijn? Het is in dit kader goed te beseffen dat de systemen die nu worden geregistreerd straks waarschijnlijk worden opgenomen

Bodemenergiesystemen

Melden en registreren van *bestaande* bodemenergiesystemen

in de Basisregistratie Ondergrond (BRO) en daarmee een wettelijke status krijgen.

Resumerend, lijken reeds uitgevoerde gemeentelijke inventarisaties meer geschikt als middel om in contact te komen met de desbetreffende eigenaren dan ze te gebruiken als rechtstreekse input voor het LGR. Het initiatief tot melden kan daarmee bij de eigenaar worden neergelegd.

Voorbereid zijn

Door in de inventarisatie van bestaande systemen is het goed om van te voren stil te staan bij verschillende casussen die voor kunnen komen:

- Er kunnen systemen gemeld worden binnen elkaars invloedssfeer. Onverklaarbaar tegenvallende rendementen kunnen wellicht ineens verklaard worden.
- Er kunnen systemen gemeld worden die geplaatst zijn in ongewenste gebieden (boringsvrije zones. grondwaterwingebieden). Het is aan te raden om hier van te voren contact over te zoeken met de Provincie, wetende dat strikt handhavend optreden in dit soort gevallen door bijvoorbeeld persaandacht een negatief effect kan hebben op de meldingsbereidheid van andere systeembezitters.

Het LGR

Het landelijke grondwaterregister (LGR) is een landelijke database die al bestond en al werd gebruikt door Waterschappen en Provincies. Het LGR wordt beheerd door GBO Provincies (GBO= Gemeenschappelijke BeheerOrganisatie), dat onderdeel is van het IPO (Interprovinciaal Overleg). De keuze om het LGR te gebruiken voor de centrale registratie lag voor de hand: de open (wko-)systemen werden hier al geregistreerd omdat die al vergunningplichtig waren in het kader van de Waterwet.

Gemeenten zullen nog geïnformeerd worden over de toegang tot het LGR: gemeenten ontvangen een inlogmogelijkheid en instructies. Het invoeren van de gegevens kan via een webformulier (handmatig). Digitale aanlevering door middel van een upload van een *.xml bestand die het OLO meestuurt is ook mogelijk, maar hierbij is het goed om te beseffen dat het xml-bestand alleen de gewenste gegevens bevat indien de gemeente haar vergunningenautomatisering up-to-date heeft. Er dient gewerkt te worden met de meest recente 'StUF'-versie, namelijk 3.12 (StUF = STandaard UitwisselFormaat). Een specialist van de afdeling Vergunningen kan u hier meer over vertellen. De mogelijkheden van een digitale koppeling tussen het (VTH-)vergunningensysteem en het LGR worden momenteel (voorjaar 2013) verkend.

Het LGR levert een zogenaamde webservice die openbaar en open source is. Dit houdt in dat andere applicaties zich kunnen koppelen aan LGR en de gegevens rond bodemenergiesystemen eruit kunnen halen. In ieder geval zal de WKO-tool gekoppeld worden aan het LGR, maar ook andere geo-informatiesystemen en geo-websites kunnen de locaties van de systemen weergeven. Denk bijvoorbeeld aan de GIS-module (GIS = Geografisch Informatie Systeem) van een bodeminformatiesysteem.

Meer informatie

U vindt meer informatie over het melden en registreren van bestaande bodemenergiesystemen op:

-www.allesoverbodemenergie.nl
-www.rwsleefomgeving.nl/helpdesk/bodembeheer

Deze factsheet is een uitgave van Bodem+. Bodem+ is een onderdeel van RWS Leefomgeving.

Juni 2013